

واکاوی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی شهرستان خانقین عراق

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۱۲/۰۸

پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۳/۲۰

صفحات: ۱۵۹-۱۸۲

عباس هیاس نجف؛ دانشجوی کارشناسی ارشد گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.
محمد اکبر پور؛ استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

چکیده

هدف غایی برنامه‌های توسعه روستایی بهبود کیفیت زندگی در جوامع روستایی است، اما پیش شرط اصلی جهت دستیابی به این مهم فراهم ساختن شرایط مناسب برای زندگی است که می‌تواند زمینه‌ساز ارتقای کیفیت زندگی در جوامع روستایی گردد. هدف از تحقیق حاضر سنجش وضعیت کیفیت زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خانقین است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و نوع آن کاربردی-توسعه‌ای است. حجم نمونه با استفاده از مدل کوکران (۳۲۰ نفر سرپرست خانوار) برآورد گردید. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته است و تجزیه و تحلیل‌های آماری در محیط نرم‌افزار SPSS انجام شده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و مشخص کردن وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی، از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده گردید. نتایج تحقیق نشان داد که وضعیت کیفیت زندگی از نظر شاخص اقتصادی و اجتماعی با توجه به t به دست آمده که برابر با $-۷/۲۲۰$ است در سطح پایین‌تری قرار دارد. و از نظر شاخص خدمات عمومی و زیرساخت‌ها با $۳۵/۸۹۱$ و ویژگی واحد کالبدی با $-۲۶/۸۳۵$ و شاخص زیست محیطی با توجه به t به دست آمده که با $-۱۸/۰۶۱$ با سطح معناداری ۹۹% در سطح پایین‌تری قرار دارد. نتایج بیانگر آن است که ضریب همبستگی بین کیفیت محیط زندگی و اشتغال خانوارهای روستایی در ارتباط با تحولات اقتصادی آن‌ها معادل $(۰/۵۹)$ بوده و سطح معناداری نیز در سطح $(۰/۰۰۳)$ است. نتایج به دست آمده نشان داد کیفیت محیط سکونتی در روستاهای محدوده مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط قرار گرفته و از لحاظ شاخص‌های مورد مطالعه بین روستاهای نمونه تفاوت معناداری وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی:

رضایت‌مندی،
کیفیت زندگی،
فضاهای پیراشهری،
خانقین، کشور عراق.

¹ m.akbarpour@razi.ac.ir

امروزه کیفیت زندگی به معنی اینکه یک فرد چقدر می‌تواند خوب زندگی کند و همچنین داشتن یک استاندارد خاص از زندگی که فرد زندگی راحت داشته باشد. برای بسیاری از شهروندان جهان این ایده مهم درباره زندگی بهتر که در آن شهروند متوسط به راحتی ادامه زندگی و نابسامانی‌های اجتماعی کاهش یافته و مرگ نابهنگام تا حد زیادی کاهش می‌یابد (آقایاری هیر و همکاران، ۱۳۹۶: ۲). کیفیت زندگی به شدت از عوامل زمان و مکان تأثیرپذیر است و با شاخص‌های عینی و ذهنی سنجیده می‌شود (Levent & Nijkamp, 2006: 269-281). کیفیت زندگی دارای دو بعد عینی و ذهنی است که بعد عینی آن به شرایط بیرونی و واقعی زندگی افراد و بعد ذهنی آن به ارزیابی طرز تلقی‌ها و رضایت افراد از شرایط زندگی خود می‌پردازد (آقایاری هیر و همکاران، ۱۳۹۶: ۲). شاخص‌های ذهنی برگرفته از ذهن انسان است و براساس پیش‌زمینه‌های ذهنی خود و برداشتی که از محیط پیرامون دارد درباره وضعیت زندگی قضاوت می‌کند. بر این اساس، رضایتمندی، مطالعه و درک چیزهایی است که باعث می‌شود افراد نسبت به ارزش‌ها و استانداردهای خود احساس خوبی داشته باشند. بر این مبنا، بهبود کیفیت زندگی بشر از طریق مطالعه فرایندها و مکانیسم‌های ذهن و رفتار بشر است (et al Liu, 2018: 563-576). به این ترتیب، اگرچه کیفیت زندگی، مفهوم تازه‌ای نیست و پیشینه‌ی مطالعاتی گسترده‌ای هم دارد؛ با ارائه تعریف تا حد ممکن جامعی از این مفهوم و به‌ویژه مقیاس‌سازی معتبری برای عملیاتی کردن آن در رابطه با جوامع روستایی، به سازه‌ای برای تحلیل ارزیابی ساکنان این جوامع از شرایطی که در آن زندگی و فکر می‌کنند، می‌توان دست یافت؛ به عبارت دیگر "ارزیابی جوامع و مردمان روستایی از کیفیت زندگی‌شان" به عنوان متغیری وابسته و متأثر از مجموعه متغیرها و عوامل عینی و ملموس محیطی، اقتصادی، اجتماعی، خدماتی، کالبدی و جوانب ناملموس نگرشی و ذهنی، هم سنجه‌ای برای ارزیابی و تحلیل سطح توسعه‌ی این جوامع و برخورداری آن‌ها از شرایط و جوانب فیزیکی و عینی سکونتگاهی است و هم انعکاسی است از ذهنیت و نحوه نگرش آن‌ها به زندگی روستایی و مقتضیات آن، به‌ویژه در مقایسه با تصور و ادراکی که از شهرنشینی و زندگی شهری دارند (Calvin Duggan & Esther Peeren, 2020: 350). امروزه در کنار مسائل و مشکلات به وجود آمده در جوامع روستایی مانند نقض حقوق بشر، فساد، سوءاستفاده از کارگران، تبعیض، شیوع ایدز، در دسترس نبودن امکانات آموزشی، کاهش جمعیت، کاهش درآمد، کاهش سطح اشتغال، کاهش تولیدات زراعی، مهاجرت نیروی کار و... از کیفیت زندگی به منزله مسئله‌ای چالش برانگیز و شناخته شده در نواحی روستایی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه یاد می‌کنند (جمینی و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۸). باید در نظر داشت که توسعه روستایی فرایندی چندبعدی است که هدف اصلی آن بهبود و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان روستایی است. کیفیت زندگی در نواحی روستایی بستگی زیادی به عوامل گوناگون فضایی و مکانی دارد (اکبریان رونیزی و همکاران، ۱۳۹۲: ۸۸۳). در دهه‌های اخیر با اولویت یافتن توسعه روستایی و تدوین آن‌ها در قالب برنامه‌های توسعه پایدار، به تدریج نگرش انسانی و جامعه‌شناختی درباره کیفیت زندگی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان کشورهای پیشرفته راه یافته است. با گسترش رویکرد انسانی و ورود مفهوم کیفیت زندگی در پژوهش‌های توسعه پایدار، مراکز و مؤسسات بسیاری به مطالعه مفهوم کیفیت زندگی، شاخص‌های تحلیل و چگونگی ارتقای آن پرداخته‌اند (دانائی و همکاران، ۱۳۹۶: ۷۲). کشور عراق در دهه‌های اخیر با

تحولات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی بسیار عمیقی از قبیل جنگ هشت ساله با ایران، حمله آمریکا به عراق و از بین رفتن رژیم دیکتاتوری صدام، فروپاشی جامعه، بمب گذاری های بی شمار، حمله داعش، ویرانی های اجتماعی و اقتصادی به جای مانده از آن و ... مواجهه بوده است. این تحولات از یک سو، در دهه های اخیر که تمام تجربه های فوق را تجربه نموده اند، زندگی جاری و روزمره را دگرگون ساخت و از سویی دیگر نوع نگاه به انسان و حقوق را دستخوش تغییر کرد. وضعیت فعلی زندگی، چیزی جز نتیجه تلاش جامعه برای تغییر و دستیابی به وضعیت مطلوب زندگی نبوده است. روستاهای پیراشهری با سرعت بیشتری نسبت به سایر روستاها تحولات جمعیتی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی در آنها مشاهده می شود که این امر ناشی از فاصله کم و تبادلات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و بخش دیگر متأثر از گسترش کالبدی شهرها بوده است (بابایی و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۴۰). بهبود کیفیت زندگی مردم ایجاب می کند تا مشخص گردد که میزان تأثیر شاخص های (محیطی، کالبدی، خدماتی، اقتصادی و اجتماعی) بر کیفیت زندگی در نواحی روستایی پیراشهری شهرستان خانقین چقدر است؟ تفاوت اصلی پژوهش حاضر با سایر پژوهش های انجام شده مطالعات روستایی کشور عراق در نگاه سیستمی و چندبعدی آن است. از این رو با پرهیز از نگاه بخشی و در نظر داشتن رویکردی سیستمی به شناسایی ابعاد گسترده و متفاوت اثرگذار بر بهبود کیفیت زندگی ساکنان روستایی پیراشهری در شهرستان خانقین پرداخته است این تحقیق سعی نموده است با توجه به تجربیات در پژوهش های گذشته، کیفیت محیط زندگی نواحی روستایی پیراشهری بخش مرکزی خانقین را مورد بررسی قرار دهد که در این محدوده جغرافیایی برای نخستین بار است انجام می گیرد و به نوعی در عراق و استان دیاله به عنوان اولین نمونه پژوهش در این راستا محسوب می شود. عدم وجود پژوهشی این چنین باهدف واکاوی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری در خانقین تاکنون نیز جنبه نوآورانه دیگری برای پژوهش محسوب می گردد.

کیفیت زندگی مفهومی جدید و نوپا نیست، حتی ارسطو نیز در فلسفه یونان با موضوع سعادت از آن یاد کرده است. در دوران جدید نیز افرادی چون کیر کگاری، ژان پل سارتر، مازلو و دیگران در بحث درباره حالت های زندگی انسان ها به آن توجه کرده اند. البته در علوم مختلف بسته به ابعاد مختلف و ماهیت این کلمه از تعابیر مختلفی از کیفیت زندگی استفاده شده است (رکن الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۰). در این صورت می توان گفت که کیفیت زندگی عبارت است از شرایط بهتر زندگی که در آن توازن، هماهنگی، مطلوبیت و برابری عادلانه نهاده شده یا زمینه های لازم برای زندگی همراه با سلامت، امنیت، آسایش، آرامش، نشاط، خلاقیت و زیبایی پدید آمده باشد (قادرمرزی و همکاران، ۱۳۹۵: ۹۴). کیفیت زندگی، سنجش و ارزیابی آن و بررسی عوامل تأثیرگذار بر آن، حوزه ای از مطالعات علوم اجتماعی است که قدمت زیاد و پیشینه ای نسبتاً غنی دارد و به طور عمده و به ویژه از ابتدا، به جوامع شهری معطوف بوده است. بررسی پیشینه این مطالعات نشان می دهد با ورود این مفهوم به حیطه مطالعات و پژوهش های جغرافیایی، سمت و سوی روستایی نیز یافته است؛ به عبارتی، رویکرد پژوهشگران علوم جغرافیایی به مقوله کیفیت زندگی در بطن

¹ . Aisyah Abu Bakar

² . Jean Paul Sartre

³ . Maslow

مطالعات روستایی آن‌ها نهفته است. این بدین معناست که کیفیت زندگی در پژوهش‌های جغرافیایی در بردارنده ابعاد و جوانبی است که به تفاوت‌های مناطق شهری و روستایی ناظر باشد. مرور این مطالعات نشان می‌دهد مؤلفه‌های محیطی، دسترسی‌ها و برخورداری از ضروریات زندگی، شاید مهم‌ترین آن‌ها باشد. به این ترتیب از نگاه جغرافیایی، کیفیت زندگی - به‌ویژه در مناطق و جوامع روستایی - قبل از هر چیز دیگر، متضمن ابعاد و مؤلفه‌های کاملاً عینی است (امینی و همکاران، ۱۳۹۶: ۸۸). کیفیت زندگی روستایی بیانگر تلاش و کوشش و رضایت مردم به بهبود شرایط زندگی، احساس امنیت و رفاه است، اما محققین بیان داشته‌اند که زندگی با کیفیت مناسب در مناطق روستایی زمانی توسعه می‌یابد که دولت‌ها بتوانند فرایندهای اقتصادی، اجتماعی و محیطی تأثیرگذار را به سطح روستا کشانده و شرایط زندگی برای ساکنان روستاها را هم‌تراز با زندگی جوامع شهری در آورند این امر محقق نمی‌شود مگر اینکه مردم در برنامه‌ها فراموش نشوند. کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی نیز ناظر بر وضعیت کلی ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی است که به‌عنوان معیاری برای سنجش میزان برآورده شدن نیازهای روحی - روانی و مادی جامعه روستایی در نظر گرفته می‌شود، و چگونگی شرایط و وضعیت عینی خانواده‌ها و روستاها را بیان می‌کند (رحیم بخش و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۳۰). در ارتباط با موضوع مورد پژوهش، رحیم بخش و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی برای بررسی کیفیت زندگی روستاییان کیفیت‌های آموزش، بهداشت، زیرساخت‌ها، امنیت، محیط مسکونی، دسترسی به اطلاعات، رفاه اجتماعی، تعلق مکانی، اشتغال و درآمد را پس از گذشت ده سال از شکل‌گیری مورد بررسی قرار دادند، و به این نتیجه رسیدند که مؤلفه‌های تأثیرگذار بر کیفیت زندگی روستاییان روستای درب آستانه تا ۶۴ درصد و مؤلفه‌های تأثیرگذار بر کیفیت زندگی روستاییان روستای باباپشمان تا ۸۱ درصد تأثیرگذار بوده‌اند. عزمی و نوری (۱۳۹۸) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که روستاهای نزدیک شهر به واسطه تأثیری که از شهر دریافت می‌کنند از وضعیت مناسبی برخوردار هستند؛ اما روستاهای دور از شهر از کیفیت زندگی نامناسبی برخوردار هستند، همچنین دوری و نزدیکی از شهر متغیر مهمی در کیفیت زندگی روستاییان است. دانایی و شریعت پناهی (۱۳۹۷) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که کیفیت زندگی در روستاها با شرایط نرمال فاصله زیادی دارد و عامل مهمی در عدم توسعه سکونتگاه‌های روستایی است. نگوین^۱ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که کشاورزان، جوانان، تحصیل کرده، متأهل، سالم، و کشاورزان دارای استاندارد زندگی متوسط که در خانواده‌های کوچک زندگی می‌کنند و بیشتر تعداد اعضای خانواده شاغل هستند و دارای پس‌انداز هستند کیفیت زندگی بالای دارند، همچنین به این نتیجه رسیدند که سه عامل تحصیلات، سطح زندگی و تعداد اعضای خانواده شاغل بیشترین تأثیر را در کیفیت زندگی کشاورزان دارند. فتش^۲ (۲۰۱۸) در پژوهشی نشان می‌دهد که مشارکت در پروژه توانایی کشاورزی با افزایش سطوح کیفیت زندگی ارتباط مثبت دارد. شرکت‌کنندگان با افزایش سطح کیفیت زندگی خود و توانایی آن‌ها برای ادامه کار خود زندگی در خانه‌هایشان گزارش‌های خود را اعلام کردند. جوزف برنارد^۳ (۲۰۱۵) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که با استفاده از

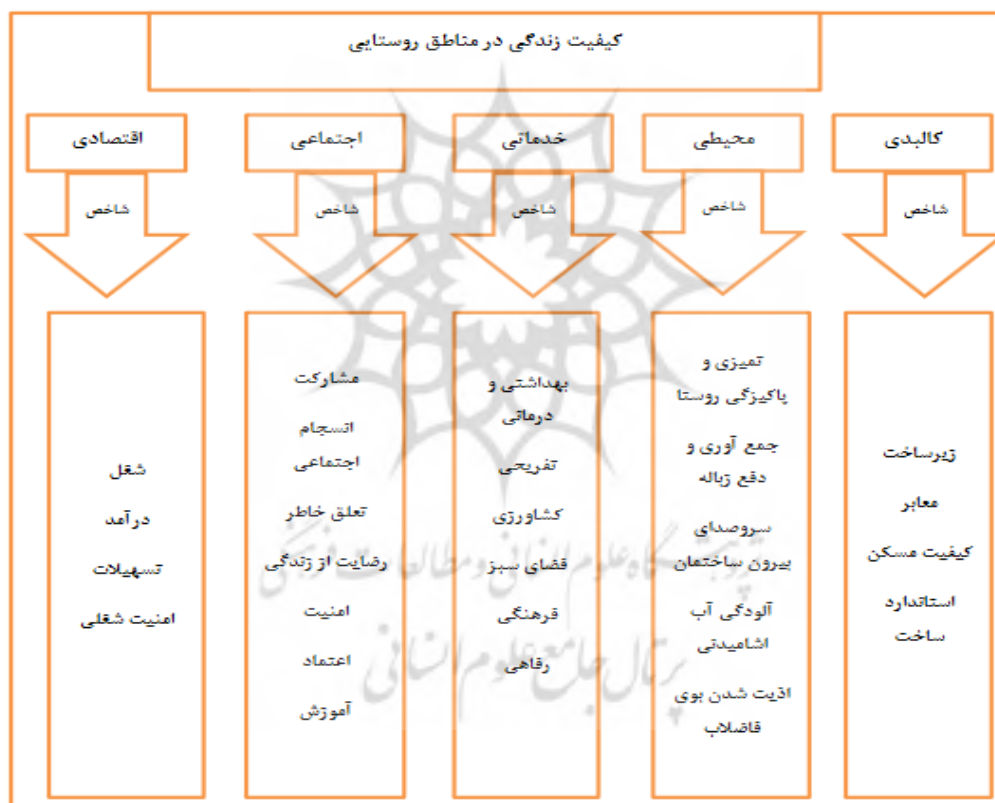
^۱ . Nguyen

^۲ . Robert J. Fetsch

^۳ . Josef Bernard

شاخص‌های فقر، رضایت و افزایش محرومیت‌ها در نواحی روستایی، با کاهش رضایتمندی در جوامع روستایی همراه است و به دوگانگی زندگی روستایی و شهری منجر شده است.

کیفیت زندگی و خدمات و امکانات نواحی روستایی اساس و مبنای برنامه‌ریزی برای توسعه روستایی می‌باشد. بر این مبنای، در ارتباط با شکل‌گیری توسعه روستایی، می‌توان مهم‌ترین خدمات و امکانات پایه و زیربنایی از قبیل کالبدی (زیرساختی، معبر، کیفیت مسکن، استاندارد ساخت)، اجتماعی (مشارکت، انسجام اجتماعی، تعلق خاطر، رضایت از زندگی، امنیت، اعتماد، آموزش)، اقتصادی (اشتغال، درآمد، تسهیلات، امنیت شغلی)، محیطی (تمیزی و پاکیزگی روستا، جمع‌آوری و دفع زباله، سروصدای بیرون ساختمان‌ها، آلودگی آب آشامیدنی، آذیت شدن از بوی فاضلاب و...)، خدماتی (بهداشتی، درمانی، تفریحی، کشاورزی، فضای سبز، رفاهی و...) را نام برد. در تحقیق حاضر بر مبنای مطالعات پیشینه تحقیق و نیز شناخت از منطقه کیفیت زندگی روستایی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، محیطی، کالبدی و خدماتی مورد واکاوی قرار گرفته است. در شکل (۱) مدل مفهومی تحقیق ارائه شده است.

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

روش‌شناسی

روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و نوع آن کاربردی-توسعه‌ای است. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش خانوارهای روستایی ساکن روستایی پیراشهری در بخش مرکزی خاقلین که جمعاً با ۱۹۶۰ خانوار ۹۷۶۵ نفر جمعیت

می‌باشند. به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و با استفاده از فرمول کوکران به‌عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. حجم نمونه با استفاده از مدل کوکران (۳۲۰ نفر سرپرست خانوار) با سطح خطای ۰/۰۵ درصد برآورد گردید. نمونه‌گیری بر اساس طبقه‌بندی صورت گرفت و تعداد نمونه‌ها بر اساس سهم جمعیتی خانوار (نمونه‌گیری بر اساس تعداد خانوار انجام گرفته است) در هر روستا توزیع شد که پرسشگری از سرپرست‌های خانوار به‌صورت تصادفی به‌عمل آمده است (جدول ۱). داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Spss از روش‌های توصیفی و آمار استنباطی همچون آزمون تی با سطح اطمینان ۹۹ درصد، میانگین و انحراف استاندارد مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. متغیرهای موردبررسی در این تحقیق شامل عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی شامل ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و کالبدی و خدماتی با استفاده از طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای از خیلی زیاد تا خیلی کم موردبررسی قرار گرفت. (جدول ۲). همچنین چون بحث اصلی تحقیق روی روستاهای پیراشهری بوده فقط به ۱۴ روستا که از لحاظ میزان فاصله با شهر خاقلین که کمتر از ۲۱ کیلومتر می‌باشد برای تحقیق موردنظر انتخاب شدند.

جدول ۱. روستاهای منتخب و تعداد نمونه‌های انتخابی از هر روستا

ردیف	روستاهای نمونه ^۲	جمعیت	خانوار	میزان فاصله روستاهای پیراشهری از شهر (کیلومتر)	حجم نمونه ^۱
۱	سید خلیفه	۱۳۱	۲۱	۱۹	۳
۲	قله یهودی	۱۲۳	۲۳	۱۰	۳
۳	قرامین	۱۴۹	۳۶	۲۳	۵
۴	پیکه	۲۳۰	۳۵	۱۲	۵
۵	احمد هلال	۱۸۰	۴۱	۸	۶
۶	شفیق آغا	۲۱۲	۴۴	۱۴	۷
۷	پلکانه	۳۰۹	۶۶	۱۳	۱۰
۸	سالم	۲۹۷	۷۱	۶	۱۱
۹	تل منجل	۴۳۵	۷۱	۲۳	۱۱
۱۰	بنی رکاب	۶۷۶	۹۵	۲۱	۱۵
۱۱	میخاس	۸۱۶	۱۶۰	۷	۲۵
۱۲	آخوه	۱۱۳۰	۲۱۵	۱۵	۳۴
۱۳	یوسف بگ	۱۶۱۷	۳۷۲	۳	۵۹
۱۴	بانمیل	۳۴۶۰	۷۸۱	۴	۱۲۶
	کل	۹۷۶۵	۱۹۶۰	-	۳۲۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

^۱ . حجم نمونه برای هر روستا با توجه به نسبت خانوارهای هر روستا به نسبت کل جامعه نمونه به دست آمده است که نشان دهنده تعداد پرسشنامه‌ها در هر یک از روستاهای مورد مطالعه می‌باشد.

^۲ . لازم به ذکر هست چون فقط روستاهای پیراشهری مورد بررسی قرار گرفته‌اند (فقط ۱۴ روستا از بین ۸۲ روستای بخش مرکزی جزو روستاهای پیراشهری محسوب شده‌اند) و با توجه به بررسی محقق و مشاهده و مصاحبه‌های صورت گرفته نشان دهنده این بوده هیچ تفاوتی بین روستاها از نظر ارائه خدمت و کیفیت زندگی وجود نداو .

جدول ۲. ابعاد، متغیرها و گویه‌های کیفیت محیط زندگی سکونتگاه‌های روستایی پیراشهری بخش مرکزی خاتقین

منبع	گویه‌ها	متغیرها	ابعاد کیفیت محیط زندگی
سلیمی و ابراهیمی (۱۳۹۶) پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰)، دهقانی و همکاران (۱۳۹۳)	دارا بودن مدارس نوساز و باکیفیت مناسب، دسترسی آسان بازمان کم کودکان و نوجوانان به مدارس، داشتن معلمان خوب و باتجربه، وجود تجهیزات آزمایشگاهی مناسب در مدارس، فضای آموزشی مناسب و کافی مدارس، کیفیت دسترسی دانش آموزان به مدارس شهرخاتقین، کیفیت تجهیزات آموزشی مدارس.	کیفیت آموزش	بعد اجتماعی
آقایاری هیر و همکاران (۱۳۹۶)، سلیمی و ابراهیمی (۱۳۹۶)، احمدوند و همکاران (۱۳۹۱)	گویه‌های مثبت: مصرف هفتگی مواد پروتئینی (گوشت و ماهی) در برنامه غذایی، مصرف هفتگی میوه و سبزیجات در برنامه غذایی، بهره‌مندی از خدمات درمانی و بهداشتی (خانه بهداشت، درمانگاه، حمام) دسترسی به پاسگاه پلیس در لحظات اضطراری، وجود اتحاد و انسجام میان ساکنان گویه‌های منفی: پایین بودن میزان جرائم، پایین بودن نزاع های قومی و طایفه‌ای، پایین بودن میزان نزاع بین افراد بومی و تازه‌وارد، امنیت تردد زنان در طی شبانه‌روز، امنیت تردد پیاده در شب، امنیت تردد سواره در شب، امنیت عبور از جاده و خیابان در طی شبانه‌روز، کیفیت عملکرد پاسگاه پلیس	کیفیت سلامت و امنیت	
بدری و همکاران (۱۳۹۲) بوستانی و همکاران (۱۳۹۱)	وجود امکانات مناسب ورزشی در روستا، وجود امکانات مناسب فرهنگی و هنری (کتابخانه) در روستا، توان انجام مسافرت سالانه به همراه خانواده، وسعت فضای بازی کودکان یا فضای سبز روستا، کیفیت فضای بازی کودکان از نظر امنیت و نظافت، محل قرار گرفتن محل بازی کودکان یا فضای سبز روستا.	کیفیت اوقات فراغت	
علی زاده و همکاران (۱۳۹۲)، حسین زاده و همکاران (۱۳۹۶) ، پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰)، قادرمرزی و همکاران (۱۳۹۵).	رضایت شغلی، داشتن سلامتی جسمانی برای انجام فعالیت، داشتن پس‌انداز مناسب، درآمد مناسب، تعدد فرصت‌های شغلی در شهر، دسترسی به خدمات مالی و اعتباری.	کیفیت اشتغال و درآمد	بعد اقتصادی
حسین زاده و همکاران (۱۳۹۶)، فاضل نیا (۱۳۹۳)، پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰)	استحکام بنای مسکن، برخورداری از حمام مناسب و بهداشتی در مسکن، برخورداری از سیستم گرمایش و سرمایش مناسب در مسکن، برخورداری از روشنایی کافی در مسکن، برخورداری از سیستم دفع بهداشتی فاضلاب در مسکن، مساحت مناسب و کانی مسکن، تعداد اتاق‌های کافی در مسکن.	کیفیت محیط مسکونی	بعد کالبدی و خدماتی
فاضل نیا (۱۳۹۳)، حسین زاده و همکاران (۱۳۹۶)، دهقانی و همکاران (۱۳۹۳)	راه ارتباطی مناسب، دسترسی به وسایل حمل‌ونقل مناسب، بهره‌مندی از آب آشامیدنی سالم، وجود جایگاه توزیع مواد سوختی، کیفیت راه دسترسی به شهر، کیفیت راه‌های دسترسی به روستاهای اطراف، کیفیت معابر و میادین، کیفیت آب شرب روستا، کیفیت تأمین نیازهای روزمره توسط (فروشگاه‌های خواروبار) روستا، کیفیت خدمات تعاونی روستایی یا تعاونی روستای محل مراجعه، کیفیت شبکه گاز لوله‌کشی.	کیفیت زیرساخت‌ها	
رکن‌الدین افتخاری و همکاران (۱۳۹۰)، فاضل نیا (۱۳۹۳)	وجود جایگاه‌های دفن زباله، استفاده از روش‌های بهداشتی جمع‌آوری و دفع فاضلاب، پرهیز از ساخت خانه‌ها در اراضی شیب‌دار و خطرناک، پرهیز از استقرار واحدهای مسکونی در حریم سیلاب‌ها و رودخانه‌ها، اتلاف و آلودگی منابع آب.	کیفیت محیط	بعد محیطی

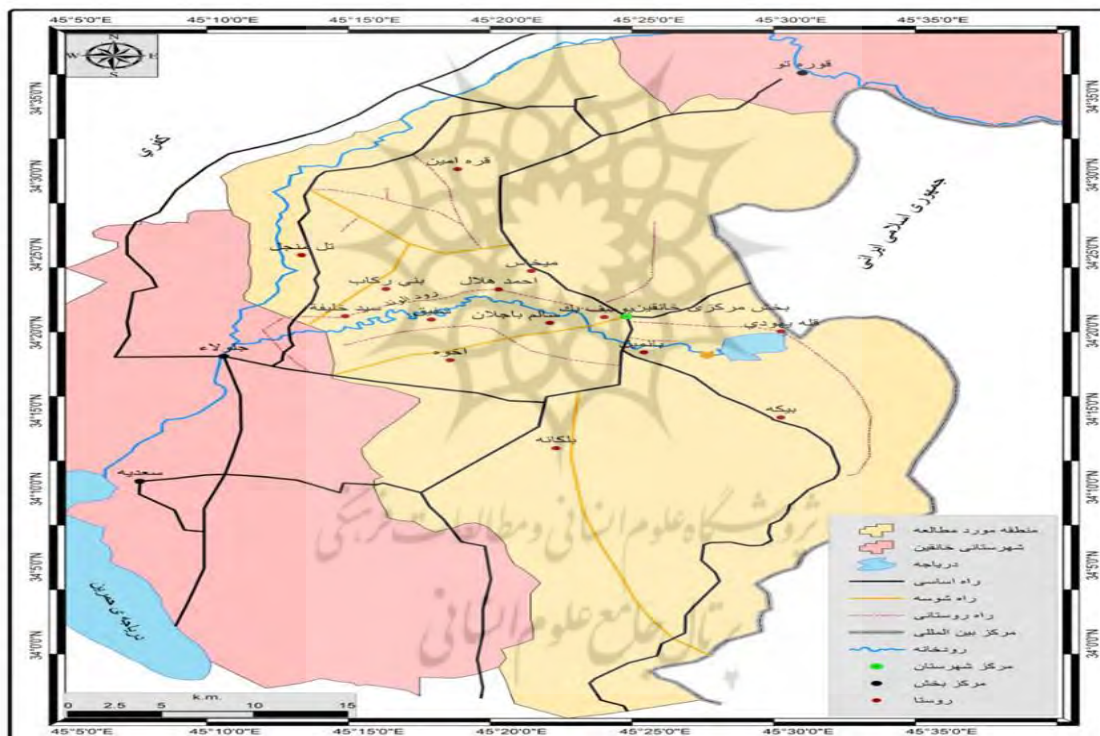
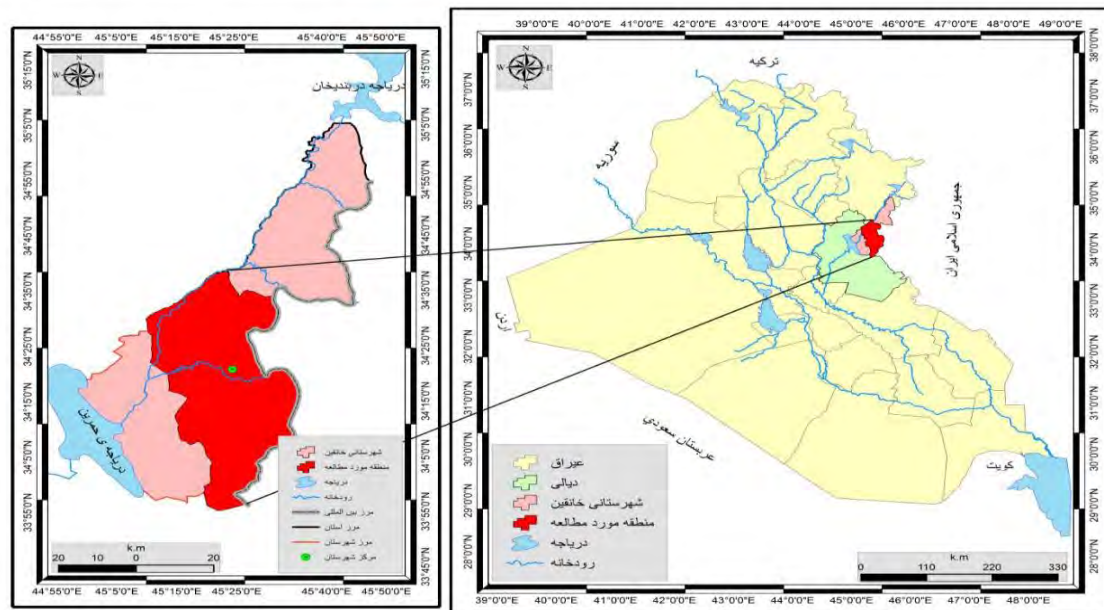
در تحقیق حاضر، جهت افزایش درجه اعتبار، از روش صوری استفاده شده است. بدین منظور، پرسشنامه بعد از تدوین در اختیار صاحب نظران، متخصصان و استادان قرار گرفت و پس از جمع آوری نظرات آنها، اصلاحات لازم انجام شد. برای تعیین روایی این تحقیق از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. درواقع آلفای کرونباخ نشانگر انسجام درونی و همسان سازی داخلی گویه ها به شمار می رود. در این تحقیق میزان آلفای محاسبه شده در ابعاد مختلف اعداد مطلوبی و بالایی است و می توان گفت که دقت لازم برای احراز روایی و پایایی شاخص ها در پرسشنامه به کار گرفته شده و گویه های طراحی شده برای سنجش متغیرها با یکدیگر همبستگی درونی دارند (جدول ۳).

جدول ۳. مقدار آلفای کرونباخ پرسشنامه

شاخص	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
آموزش	۵	۰/۸۲۴
بهداشتی - درمانی	۷	۰/۸۵۲
امنیت	۷	۰/۸۶۰
اجتماعی	۶	۰/۹۱۰
اقتصادی	۷	۰/۸۰۲
ویژگی های مسکن	۵	۰/۸۶۷
خدمات عمومی و زیر بنایی	۸	۰/۸۰۱
زیست محیطی	۶	۰/۸۱۲

منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۹

بخش مرکزی خانقین از توابع شهرستان در شمال شرق استان دیاله واقع گردیده است. این بخش از شمال به قوره تو و شهرستان کلار، از سمت غرب به جلولاء و کفری، از جنوب به مندلی و از سمت شرق به ایران محدود می شود. مساحت محدوده مورد مطالعه تقریباً ۲۶۵۲ کیلومتر مربع بوده است (عبدالله حسون، ۲۰۰۹: ۱۲). به طوری که مساحت این بخش ۷۳ درصد مساحت بخش شهرستان خانقین را شامل می شود (شکل ۲). در بخش مرکزی خانقین، اغلب روستائیان در کنار زراعت، به کار باغداری در صورت وجود آب اشتغال دارند. به این ترتیب مشاهده می شود که باغات میوه بخش مرکزی می توانند سهم عمده ای در تولید کشاورزی منطقه ایفا نمایند و دامداری از جمله فعالیت های تکمیلی است که در کنار زراعت و باغداری (اعم از انواع درختان و درختچه های مانند پرتقال، خرما، انگور، زیتون، انار) پرداخته می شود. در محدوده مورد بررسی به تبعیت از شرایط طبیعی به طور سنتی دامداری رواج دارد.

شکل ۲. نقشه موقعیت روستاهای پیراشهری بخش مرکزی شهرستان خاقلین در کشور عراق

یافته‌های تحقیق

بر اساس یافته‌های پژوهش از کل پاسخگویان تحقیق از ۳۲۰ نفر سرپرست خانوار تعداد ۲۱۵ نفر یا ۶۷/۱ درصد را مردان، ۱۰۵ نفر یا ۳۲/۹ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. همچنین ۲۳/۱ درصد گروه سنی (۲۰-۲۹) سال، ۲۷/۲ درصد

گروه سنی (۳۰-۳۹) سال، ۲۳/۸ درصد گروه سنی (۴۰-۴۹) سال، ۱۷/۲ درصد در گروه سنی (۵۰-۵۹) سال و ۸/۷ درصد در گروه سنی ۶۰ سال و بیشتر قرار داشتند. علاوه بر این افراد دارای مشاغل دولتی ۱۳/۱ درصد، مشاغل آزاد ۹/۷ درصد، کارگر ۸/۱ درصد، کشاورز ۵۵/۶ درصد و ۱۳/۵ درصد هم سایر مشاغل را می‌باشند که مشاغل خاصی را اعلام نکرده بودند. همچنین طبق یافته‌ها ۷/۱ درصد بی‌سواد، ۲۳/۵ درصد دارای مدرک تحصیلی زیر دیپلم و ۳۲/۲ درصد دارای تحصیلات دیپلم، ۱۰/۷ درصد فوق‌دیپلم، ۱۵ درصد کارشناسی، ۱۱/۵ درصد کارشناسی ارشد و بالاتر می‌باشند. آموزش و پرورش رکن اصلی در توسعه پایدار هر کشور است و مدرسه را می‌توان به عنوان خط مقدم جبهه تعلیم و تربیت در نظر گرفت که از جایگاه و ارزشی خاص در فرایند نظام آموزش و پرورش هر کشور برخوردار است (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۸). لذا برای بررسی وضعیت متغیرهای شاخص کیفیت آموزش در بخش مرکزی خاقلین از شش متغیر به صورتی که در جدول شماره (۴) آمده است بیان شده است.

جدول ۴. متغیرهای شاخص آموزشی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خاقلین

ردیف	متغیرهای شاخص آموزشی کیفیت محیط زندگی	طیف لیکرت					میانگین
		۱	۲	۳	۴	۵	
۱	دسترسى به مرکز آموزشى (دبستان)	۸	۱۲	۱۳۷	۱۱۵	۴۸	۳/۱۸
۲	دسترسى به مرکز آموزشى (راهنمایى)	۳۵	۱۶۲	۸۵	۳۴/۱	۳/۴	۲/۴۰
۳	دسترسى به مرکز آموزشى (دبیرستان)	۸۲	۱۲۷	۹۲	۹	۸	۲/۱۷
۴	میزان رضایت از کیفیت خدمات آموزشى	۵۵	۱۰۸	۱۲۹	۱۸	۱۰	۲/۴۳
۵	دسترسى به مراکز فرهنگى (مساجد، تکایا، کتابخانه)	۵۱	۵۷	۱۷۴	۹	۹	۲/۶۴
۶	بهره‌مندی از فناوری اطلاعات و ارتباطات ، اینترنت	۴۷	۱۰۰	۱۴۶	۱۸	۹	۲/۵۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

براساس یافته‌های جدول (۴) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص کیفیت آموزش مشخص شده که روستاهای مورد مطالعه به لحاظ امکانات آموزشی دارای وضعیتی متوسط به پایین هستند که نشان از عدم برخورداری این روستاها از خدمات آموزش کافی و مناسب (تعداد کلاس درس، تعداد معلم و مقاومت ساختمان مدارس، ادامه تحصیل به ویژه دختران در روستا، نوسازی واحدهای آموزشی، فراهم سازی تسهیلات آموزشی، دسترسی به کتابخانه روستایی و...) می‌باشد.

جدول ۵. متغیرهای شاخص بهداشتی - درمانی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خانقین

ردیف	متغیرهای شاخص بهداشتی - درمانی	طیف لیکرت					میانگین
		۱	۲	۳	۴	۵	
۱	دسترسی به بیمارستان	۴۶	۱۷۴	۷۳	۱۷	۱۰	۲/۲۸
		۱۴/۴	۵۴/۴	۲۲/۸	۵/۳	۳/۱	
۲	دسترسی به درمانگاه	۳۸	۱۹۹	۲۹	۴۶	۸	۲/۳۳
		۱۱/۹	۶۲/۲	۹/۱	۱۴/۱	۲/۵	
۳	وضعیت دسترسی به داروخانه	۷۴	۱۳۰	۹۱	۱۸	۷	۲/۲۳
		۲۳/۱	۴۰/۶	۲۸/۴	۵/۶	۲/۲	
۴	وضعیت خدمات‌رسانی بیمه درمانی	۱۱۱	۹۹	۹۲	۱۳	۵	۲/۰۶
		۳۴/۷	۳۰/۹	۲۸/۷	۴/۱	۱/۶	
۵	وضعیت تغذیه سالم	۴۶	۷۵	۱۴۵	۴۹	۵	۲/۶۶
		۱۴/۴	۲۳/۴	۴۵/۳	۱۵/۳	۱/۶	
۶	دسترسی به سرویس‌های بهداشتی و حمام	۸	۳۸	۱۸۲	۷۸	۱۴	۳/۱۶
		۲/۵	۱۱/۹	۵۶/۹	۳۴/۴	۴/۴	
۷	دسترسی به درمانگاه و داروخانه دامپزشکی	۶۴	۱۰۰	۱۲۷	۱۹	۹	۲/۴۰
		۲۰	۳/۶	۳۹/۷	۵/۹	۲/۸	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

با توجه به یافته‌های جدول (۵) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص کیفیت بهداشتی - درمانی می‌توان مشاهده کرد که روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به لحاظ متغیرهای شاخص بهداشتی - درمانی در سطح پایین‌تری قرار دارند که نشان‌دهنده این است که این روستاها از ناکارآمدی در ارائه خدمات بهداشتی - درمانی نشأت می‌گیرد.

یافته‌های جدول (۶) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص امنیت کیفیت محیط زندگی نشان داد که روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به لحاظ امنیت در سطح پایین قرار دارند که میانگین متغیرها هم نشان‌دهنده این سطح می‌باشد.

یافته‌های جدول (۷) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص اجتماعی نشان می‌دهد روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به لحاظ این متغیرها در سطح متوسط و پایین‌تری قرار دارند که نشان‌دهنده این است که مسئولین نهادهای دولتی نسبت به این روستاها و روستاییان توجه اساسی ندارند.

جدول ۶. متغیرهای شاخص امنیت کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خاتین

ردیف	متغیرهای شاخص امنیت کیفیت محیط زندگی	طیف لیکرت	میانگین
		خیلی زیاد زیاد متوسط کم خیلی کم	
۱	وضعیت دسترسی به پلیس و مراکز امنیتی	۴۶ ۱۲۷ ۱۱۸ ۱۸ ۱۰	۲/۴۳
۲	وضعیت برقراری امنیت عمومی در سطح روستاهای پیراشهری	۱۰۵ ۱۱۱ ۷۷ ۱۹ ۸	۲/۱۰
۳	وضعیت مشکلات قومی - قبیله‌ای در سطح روستاهای پیراشهری	۶۷ ۹۶ ۱۲۷ ۳۰ ۰	۲/۳۷
۴	وجود یک دولت مرکزی قدرتمند در برقراری امنیت	۶۲ ۱۴۵ ۷۱ ۳۱ ۱۰	۲/۳۱
۵	تأثیر امنیت در اشتغال‌زایی	۳۷ ۸۲ ۹۱ ۸۷ ۲۳	۲/۹۲
۶	میزان رضایت از عملکرد نیروهای امنیتی	۷۵ ۱۳۵ ۸۳ ۲۱ ۶	۲/۲۱
۷	وضعیت دزدی (محصولات و احشام) در روستاهای پیراشهری	۹۸ ۱۱۵ ۱۰۳ ۴۵ ۰	۲/۰۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

جدول ۷. متغیرهای شاخص اجتماعی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خاتین

ردیف	متغیرهای شاخص اجتماعی کیفیت محیط زندگی	طیف لیکرت	میانگین
		خیلی زیاد زیاد متوسط کم خیلی کم	
۱	وضعیت ارتباط با نهادهای اداری - سیاسی	۸۴ ۱۴۰ ۶۸ ۱۸ ۹	۲/۱۵
۲	مشارکت اهالی روستا در کارهای عمومی روستا	۶۳ ۱۳۸ ۷۵ ۳۹ ۵	۲/۳۲
۳	ارتباط روحی - روانی روستائیان با شهروندان شهری	۶۵ ۷۸ ۹۶ ۷۴ ۷	۲/۶۲
۴	میزان سرزندگی و شادابی محیط روستایی	۴۵ ۱۱۳ ۹۴ ۶۳ ۵	۲/۵۹
۵	انسجام میان اهالی روستا و دوری از نزاع‌های قبیله‌ای	۷۳ ۱۳۸ ۹۲ ۱۲ ۵	۲/۱۸
۶	دیدوبازدید بستگان و مراسم (فاتحه و عروسی)	۲۵ ۸۷ ۱۷۸ ۲۱ ۹	۲/۶۹

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

یافته‌های جدول (۸) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص اقتصادی کیفیت محیط زندگی نشان می‌دهد روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به لحاظ متغیرهای وضعیت اقتصادی در سطح پایین‌تری قرار دارند که ناشی از عدم برخورداری از شغل مناسب و کسب درآمد پایدار، ضعف توانایی مالی در پرداخت هزینه‌های زندگی، حمایت ناچیز دولت از کشاورزی و دامداری، شیوه‌های بهره‌برداری سنتی در بهره‌برداری بهینه از منابع درآمدزا، برخورداری ناچیز اکثریت روستاییان از زمین کشاورزی و دام می‌باشد.

جدول ۸. وضعیت متغیرهای شاخص اقتصادی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خاقین

ردیف	متغیرهای شاخص اقتصادی کیفیت محیط زندگی	طیف لیکرت					میانگین
		۱	۲	۳	۴	۵	
۱	میزان رضایت از وضعیت اشتغال در سطح روستاهای پیراشهری	۶۴	۶۵	۱۷۸	۱۳	۰	۲/۴۳
		۲۰	۲۰/۳	۵۵/۶	۴/۱	۰	
۲	میزان رضایت از درآمد خود در مقایسه با هزینه‌های زندگی	۲۵	۷۳	۱۲۳	۴۶	۲۳	۲/۷۱
		۱۷/۲	۲۲/۸	۳۸/۱	۱۴/۷	۷/۲	
۳	توانایی تأمین نیازها و کالاهای مصرفی بادوام (تلویزیون، یخچال، فرش)	۳۱	۸۳	۱۲۷	۴۹	۳۰	۲/۸۸
		۹/۷	۲۵/۹	۳۹/۷	۱۵/۳	۹/۴	
۴	دسترسی به مراکز فروش تولیدات زراعی و دامی	۸۳	۱۱۱	۸۲	۳۸	۶	۲/۹۰
		۲۵/۹	۳۴/۷	۲۵/۶	۱۱/۹	۱/۹	
۵	وضعیت درآمدهای حاصل از فعالیت‌های غیر کشاورزی	۵۳	۸۶	۱۱۹	۴۰	۲۲	۲/۶۶
		۱۶/۶	۲۶/۹	۳۷/۲	۱۲/۵	۶/۹	
۶	وضعیت سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی در سطح روستاهای پیراشهری	۱۱۸	۱۳۶	۵۶	۱۰	۰	۱/۸۶
		۳۶/۹	۴۲/۵	۱۷/۵	۳/۱	۰	
۷	دسترسی به مرکز خرید (عمده‌فروشی و خرده‌فروشی)	۴۵	۱۳۰	۱۰۹	۲۶	۱۰	۲/۵۴
		۱۴/۱	۴/۶	۳۴/۱	۸/۱	۳/۱	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

یافته‌های جدول (۹) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص محیط مسکونی کیفیت محیط زندگی نشان می‌دهد؛ روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به لحاظ متغیرهای وضعیت ویژگی واحدهای مسکونی دارای وضعیتی در سطح پایین‌تری قرار دارند.

جدول ۹. متغیرهای شاخص محیط مسکونی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خاقلین

ردیف	متغیرهای شاخص محیط مسکونی کیفیت محیط زندگی	طیف لیکرت					میانگین
		۱	۲	۳	۴	۵	
۱	میزان رضایت از ویژگی فیزیکی و مساحت واحدهای مسکونی	۲۸	۱۱۰	۸۶	۸۵	۱۱	۲/۸۱
		۸/۸	۳۴/۴	۲۶/۹	۲۶/۶	۳/۴	
۲	استحکام منازل مسکونی در برابر زلزله	۹۳	۹۹	۷۵	۴۶	۷	۲/۲۹
		۲۹/۴	۳۰/۹	۲۳/۴	۱۴/۴	۲/۲	
۳	وضعیت طراحی و دسترسی به خیابان‌ها و معابر روستایی	۶۴	۸۷	۱۰۳	۵۰	۱۶	۲/۵۸
		۲۰	۲۷/۲	۳۲/۲	۱۵/۶	۵	
۴	وضعیت کیفیت راه دسترسی و خاکی بودن	۵۱	۶۵	۱۴۲	۵۴	۸	۲/۶۹
		۱۵/۹	۲۰/۳	۴۴/۴	۱۶/۹	۲/۵	
۵	وضعیت مناظر عمومی و پارک در روستاهای پیراشهری	۹۱	۱۰۳	۱۱۰	۱۶	۰	۲/۱۵
		۲۸/۴	۳۲/۲	۳۴/۴	۲	۰	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

یافته‌های جدول (۱۰) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص خدمات عمومی و زیرساخت‌های کیفیت محیط زندگی نشان می‌دهد که روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به لحاظ این متغیرها در سطح پایین‌تری قرار دارند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۱۰. متغیرهای شاخص خدمات عمومی و زیرساخت‌های کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری بخش مرکزی خانقین

ردیف	متغیرهای شاخص خدمات عمومی و زیرساخت‌های کیفیت محیط زندگی	میانگین	طیف لیکرت	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم
۱	دسترسی به آب لوله آشامیدنی، برق، تلفن، گاز	۳/۳۴	۷	۱۴۱	۱۴۰	۱۹	۱۳	۴/۱
۲	وضعیت دسترسی به خدمات حمل و نقل عمومی (اتوبوس، مینی‌بوس ...)	۲/۳۵	۸	۳۱	۹۰	۱۲۰	۶۲	۱۹/۴
۳	میزان رضایت از وضعیت کیفیت خدمات حمل و نقل	۲/۷۲	۷	۳۴	۱۶۷	۸۹	۲۳	۷/۲
۴	وضعیت دسترسی به خدماتی نظیر نانوازی، میوه‌فروشی، بقالی و ..	۲/۶۱	۳	۳۵	۱۵۴	۹۳	۳۵	۱۰/۹
۵	دسترسی به نهاده‌های زراعی و دامی (کود شیمیایی، سموم، بذر)	۲/۴۸	۲	۴۲	۱۱۰	۱۲۰	۴۶	۱۴/۴
۶	دسترسی به تعمیرگاه ماشین‌آلات کشاورزی و وسایل نقلیه	۲/۷۶	۳	۵۰	۱۷۴	۵۴	۳۹	۱۲/۲
۷	میزان رضایت از وضعیت شبکه خدمات سوخت (بنزین، گاز، گازوئیل)	۲/۰۷	۰	۱۳	۷۳	۱۶۰	۷۴	۲۳/۱
۸	وضعیت دسترسی به شهر خانقین	۲/۶۴	۴	۲۹	۱۴۰	۱۰۲	۳۵	۱۰/۹

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

یافته‌های جدول (۱۱) در مورد وضعیت متغیرهای شاخص زیست‌محیطی کیفیت محیط زندگی نشان می‌دهد که روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به لحاظ این متغیرها در سطح پایین‌تری قرار دارند. پس با توجه یافته‌های تحقیق می‌توان گفت وضعیت کیفیت زندگی در روستاهای بخش مرکزی از نظر ابعاد (اجتماعی، اقتصادی، کالبدی، خدماتی، زیست‌محیطی) در سطحی پایین‌تری قرار دارند.

جدول ۱۱. وضعیت متغیرهای شاخص زیست محیطی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیرا شهری

ردیف	متغیرهای شاخص زیست محیطی کیفیت محیط زندگی	طیف لیکرت						میانگین
		۱	۲	۳	۴	۵	۶	
۱	وضعیت دفن زباله و پسماندها و کودهای حیوانی در روستاهای پیرا شهری	۳۱	۱۰۸	۱۶۱	۲۰	۰	۲/۵۳	
۲	نظافت و پاکیزگی معابر روستایی	۶۸	۱۲۹	۹۹	۲۴	۰	۲/۲۴	
۳	وضعیت بیماری و مرگ و میر دام و طیور در روستاهای پیرا شهری	۱۰/۶	۲۶/۳	۵۵/۶	۷/۵	۰	۲/۶۰	
۴	وضعیت فاضلاب مسکن روستایی	۱۰/۶	۲۶/۹	۵۶/۶	۵/۹	۰	۲/۵۷	
۵	وضعیت مساکن در مسیر رودها و نقاط پرشیب	۴/۴	۶/۹	۷۶/۹	۹/۴	۲/۵	۲/۹۸	
۶	اتلاف منابع و آلودگی منابع آب	۱۲/۸	۲۴/۷	۵۳/۱	۷/۸	۱/۶	۲/۶۰	

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

جدول ۱۲. میانگین و ضریب تغییرات شاخص اقتصادی در روستاهای پیرا شهری

ردیف	متغیرهای شاخص اقتصادی	انحراف استاندارد	ضریب تغییرات	توزیع داده‌ها	آزمون T	sig
۱	رضایت از وضعیت اشتغال در سطح روستاهای مورد مطالعه	۲/۴۳۷۵	۰/۸۵۴۱۸	۰/۴۷	۰/۷۳۰	۳/۹۷۸۲۰۱
۲	درآمد خود در مقایسه با هزینه‌های زندگی	۲/۷۱۸۸	۱/۱۲۹۱۱	۰/۶۳	۱/۲۷۵	۱/۸۷۰۱۴۵
۳	توانایی تأمین نیازها و کالاهای مصرفی بادوام	۲/۸۸۷۵	۱/۰۷۸۹۱	۰/۶۰	۱/۱۶۶	۵/۸۱۶۳۰۹
۴	دسترسی به مراکز فروش تولیدات زراعی و دامی	۲/۹۰۹۶	۱/۰۳۸۴۰	۰/۵۸	۱/۰۷۸	۴/۷۹۵۸۶۳
۵	درآمدهای حاصل از فعالیت‌های غیر کشاورزی	۲/۶۶۲۵	۱/۱۰۵۰۶	۰/۶۱	۱/۳۳۱	۲/۸۹۶۲۰۳
۶	وضعیت سرمایه گذاری دولتی و خصوصی	۱/۸۶۸۷	۰/۸۰۸۴۳	۰/۴۵	۰/۶۵۴	۷/۹۲۵۸۴۱
۷	دسترسی به مرکز خرید (عمده فروشی و خرده فروشی)	۲/۵۴۶۲	۰/۹۳۹۲۰	۰/۵۲	۰/۸۸۲	۳/۸۴۲۹۵۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

با توجه به جدول (۱۲) به نظر می‌رسد وضعیت کیفیت زندگی از نظر متغیرهای شاخص اقتصادی با توجه به t به دست آمده که برابر است با $-۷/۲۲۰$ با سطح معناداری ۹۹% در سطح پایین تری قرار دارد که با تأمین و برگشت ثبات نسبی به کشور عراق زمینه افزایش سرمایه گذاری‌های خصوصی و دولتی، رونق اقتصادی و بهتر شدن وضعیت اشتغال و بالا بردن رضایت از کیفیت محیط زندگی خویش اقدام نمود. همچنین برای سنجش کیفیت محیط مسکونی در روستاهای پیراشهری خانقین از پنج متغیر استفاده شده است که مربوط به وضعیت برخورداری از خانه‌های بادوام و باکیفیت مناسب می‌باشد. برای بررسی این شاخص متغیرهایی مثل رعایت مساحت واحدهای مسکونی، استحکام منازل مسکونی در برابر زلزله، وضعیت طراحی و دسترسی به خیابان‌ها و معابر و ایمنی آن‌ها، وجود پارک برای بازی بچه‌ها و مناظر روستایی در نظر گرفته شده است. جدول (۱۳).

جدول ۱۳. میانگین و ضریب تغییرات شاخص ویژگی واحدهای مسکونی در کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری

ردیف	متغیرهای شاخص ویژگی واحدهای مسکونی در کیفیت محیط زندگی	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب تغییرات	توزیع داده‌ها	آزمون T	sig
۱	ویژگی فیزیکی و مساحت واحد مسکونی	۲/۸۱۵۶	۱/۰۳۲۵۸	۰/۵۷	۱/۰۶۶	۰/۰۸	۰/۰۰۰
۲	استحکام منازل مسکونی در برابر زلزله	۲/۲۹۶۹	۱/۱۰۱۱۵	۰/۶۱	۱/۲۱۳	۰/۴۴	۰/۰۰۰
۳	وضعیت طراحی و دسترسی به معابر	۲/۵۸۴۴	۱/۱۲۲۱۹	۰/۶۲	۱/۲۵۹	۰/۲۳	۰/۰۰۰
۴	وضعیت ایمنی معابر برای کودکان و...	۲/۶۹۶۹	۱/۰۱۰۲۹	۰/۵۶	۱/۰۲۱	-۰/۱۵	۰/۰۰۰
۵	وضعیت مناظر عمومی و پارک در روستا	۲/۱۵۹۴	۰/۸۹۷۳۵	۰/۵۰	۰/۸۰۵	۰/۱۰	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

با توجه به یافته‌های جدول (۱۳) به نظر می‌رسد وضعیت کیفیت زندگی از نظر شاخص ویژگی واحدهای مسکونی با توجه به t به دست آمده که برابر است با $-۲۶/۸۳۵$ با سطح معناداری ۹۹% در سطح پایین تری قرار دارد که به کارگیری روش‌های نوین و استانداردهای ساخت‌وساز در برنامه‌ریزی مسکن و توجه کردن به بلایای طبیعی در زمینه ساخت‌وساز و پاکیزگی خیابان‌ها، پیاده‌روها و کوچه‌ها و بهتر شدن وضعیت دسترسی کودکان و سالخوردگان می‌توان برای بالا بردن رضایت از کیفیت محیط زندگی خویش اقدام نمود.

با توجه به یافته‌های جدول شماره (۱۴) به نظر می‌رسد وضعیت کیفیت زندگی از نظر خدمات زیربنایی مانند: شبکه آبلوله کشی بهداشتی، شبکه تلفن، مخابرات، در وضعیت مناسبی قرار دارند و تقریباً اکثریت قریب به اتفاق روستاها از این فاکتورها برخوردار هستند و با بهتر شدن وضعیت درگیری‌ها و ناامنی‌های سال‌های اخیر کشور عراق و صرف هزینه لازم برای بسترسازی مناسب راه‌های ارتباطی می‌توان برای بالا بردن رضایت از کیفیت محیط زندگی خویش اقدام نمود.

جدول ۱۴. میانگین و ضریب تغییرات شاخص خدمات عمومی و زیرساخت‌ها کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری

ردیف	متغیرهای خدمات عمومی و زیرساخت‌ها کیفیت محیط زندگی	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب تغییرات	توزیع داده‌ها	آزمون T	sig
۱	دسترسی به آب لوله آشامیدنی، برق، تلفن، گاز	۳/۳۴۰۶	۰/۷۹۵۵۰	۰/۴۴	۰/۶۳۳	۰/۹۱	۶/۹۲۱۴۵۰
۲	دسترسی به خدمات حمل و نقل عمومی (اتوبوس، مینی‌بوس ...)	۲/۳۵۶۳	۰/۹۸۱۶۳	۰/۵۴	۰/۹۴۴	۰/۴۹	۱/۷۱۰۰۷۸
۳	کیفیت خدمات حمل و نقل	۲/۷۲۸۱	۰/۸۲۹۲۲	۰/۴۴	۰/۶۸۸	۰/۱۱	-۱/۸۵۴۷۱۰
۴	دسترسی به خدمات نظیر نانوايي، میوه‌فروشی، بقالی	۲/۶۱۸۸	۰/۸۵۵۵۳	۰/۴۷	۰/۷۳۲	۰/۱۴	-۲/۹۵۷۱۰۳
۵	دسترسی به نهاده‌های زراعی و دامی (کود شیمیایی، سموم، بذر)	۲/۴۸۱۳	۰/۹۱۶۳۹	۰/۵۱	۰/۸۴۰	۰/۱۲	-۳/۸۷۳۳۲۹
۶	دسترسی به تعمیرگاه ماشین‌آلات کشاورزی و وسایل نقلیه	۲/۷۶۲۵	۰/۸۹۲۲۳	۰/۴۹	۰/۷۹۶	۰/۴۷	-۵/۷۹۵۵۱۴
۷	وضعیت شبکه خدمات سوخت (بنزین، گاز، گازوئیل)	۲/۰۷۸۱	۰/۷۸۵۹۴	۰/۴۲	۰/۶۱۸	۰/۲۶	-۴/۸۵۴۱۴۲
۸	وضعیت دسترسی به شهر خاتکین	۲/۶۴۰۶	۰/۹۴۶۳۲	۰/۵۲	۰/۸۹۶	۰/۶۱	۱/۷۴۸۹۵۱

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

جدول ۱۵. میانگین و ضریب تغییرات شاخص زیست‌محیطی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری

ردیف	متغیرهای شاخص زیست‌محیطی کیفیت محیط زندگی	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب تغییرات	توزیع داده‌ها	آزمون T	sig
۱	وضعیت دفن زباله و پسماندها و کودهای حیوانی در روستا	۲/۵۳۱۲	۰/۷۵۲۶۹	۰/۴۲	۰/۵۷۰	-۰/۴۳۹	-۸/۴۱۴۲۸۹
۲	نظافت و پاکیزگی معابر	۲/۲۴۶۹	۰/۸۷۳۶۸	۰/۴۸	۰/۷۶۳	-۰/۱۷۹	-۲/۷۰۰۴۵۸
۳	وضعیت بیماری دام و طیور	۲/۶۰۰۰	۰/۷۷۷۴۲	۰/۴۳	۰/۶۰۴	-۰/۵۳۸	-۱/۸۵۳۲۱۰
۴	وضعیت فاضلاب مسکن روستا	۲/۵۷۸۱	۰/۷۵۹۵۷	۰/۴۲	۰/۵۷۷	-۰/۵۹۱	-۵/۷۴۰۱۲۵
۵	وضعیت مساکن در مسیر رودها و نقاط پرشیب	۲/۹۸۷۵	۰/۶۶۲۳۶	۰/۳۷	۰/۴۳۹	-۰/۳۷۷	-۲/۲۸۷۴۱۲
۶	اتلاف منابع و آلودگی منابع آب	۲/۶۰۶۳	۰/۸۶۴۴۶	۰/۴۸	۰/۷۴۷	-۰/۲۰۰	-۳/۶۸۹۵۲۱

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

با توجه به یافته‌های جدول شماره (۱۵) به نظر می‌رسد از نظر شاخص‌هایی مثل جمع‌آوری و دفع فاضلاب روش‌های بهداشتی لحاظ نشده و هنوز از روش‌های مرسوم (چاه فاضلاب و پس از تخلیه: رها شدن در مزارع و حاشیه رودها) برای جمع‌آوری زباله و فاضلاب استفاده می‌شود. این امر موجب برهم خوردن تعادل محیطی در سطح

روستاهای پیراشهری مورد مطالعه شده و آلودگی اضافی را در سطح ناحیه پخش می‌کند که در واقع در ارتباط مستقیم با مناطق مسکونی می‌باشد که به مرور زمان ممکن است به ایجاد بیماری‌های واگیردار ویروسی نیز منجر شود. متغیر بسیار مهمی که باید به آن توجه ویژه شود متغیر اتلاف و آلودگی منابع آب می‌باشد. چراکه با توجه به خشک بودن این منطقه و قرار گرفتن در سال‌های کم آبی کشور عراق، اگر مدیریت و برنامه‌ای در این زمینه انجام نشود قطعاً به مشکلات جدی‌تر برخورد خواهد کرد.

جدول ۱۶. نتایج آزمون T تک نمونه‌ای از شاخص‌های مورد مطالعه

مقدار آزمون				
شاخص‌ها	اختلاف میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آزمون
اقتصادی و اجتماعی	-۲/۶۷۸	.۰۰۰	۳۱۹	-۷/۲۲۰
خدماتی	۳۸/۴۹۶	.۰۰۰	۳۱۹	۳۵/۸۹۱
کالبدی	-۷/۴۴۶	.۰۰۰	۳۱۹	-۲۶/۸۳۵
زیست محیطی	-۴/۴۵۰	.۰۰۰	۳۱۹	-۱۸/۰۶۱

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

با توجه به یافته‌های جدول (۱۶) به نظر می‌رسد وضعیت کیفیت زندگی از نظر شاخص اقتصادی و اجتماعی با توجه به t به دست آمده که برابر است با $-۷/۲۲۰$ با سطح معناداری $۰/۹۹$ در سطح پایین‌تری دارد و وضعیت کیفیت زندگی از نظر شاخص خدمات عمومی و زیرساخت‌ها که برابر است با $۳۵/۸۹۱$ با سطح معناداری $۰/۹۹$ و وضعیت کیفیت زندگی از نظر شاخص ویژگی واحد کالبدی که برابر است با $-۲۶/۸۳۵$ با سطح معناداری $۰/۹۹$ و وضعیت کیفیت زندگی از نظر شاخص زیست محیطی با توجه به t به دست آمده که برابر است با $-۱۸/۰۶۱$ با سطح معناداری $۰/۹۹$ در سطح پایین‌تری قرار دارد.

جدول ۱۷. رابطه بین شاخص‌های مورد مطالعه و کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری

متغیرها	شدت همبستگی	میزان خطا	کیفیت محیط زندگی
شرایط اقتصادی	۰/۵۹	۰/۰۳	پایین
خدمات عمومی و زیرساخت‌ها	۰/۷۸	۰/۰۰۰	متوسط
زیست محیطی	۰/۸۴	۰/۰۰۰	پایین

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

نتایج حاصل در جدول شماره (۱۷) بیانگر آن است که ضریب همبستگی بین کیفیت محیط زندگی و اشتغال خانوارهای روستایی در ارتباط با تحولات اقتصادی آن‌ها معادل (۰/۵۹) بوده و سطح معناداری نیز در سطح (۰/۰۰۳) است.

بنابراین نتایج به دست آمده نشان داد کیفیت محیط سکونت در روستاهای محدوده مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط قرار گرفته و از لحاظ شاخص‌های مورد مطالعه بین روستاهای مورد مطالعه (هر ۱۴ روستا که تقریباً از لحاظ خدماتی در سطح یکسانی قرار دارند) تفاوت معناداری وجود ندارد.

نتیجه گیری

امروزه دستیابی به کیفیت زندگی مطلوب به عنوان یکی از مفاهیم محوری توسعه پایدار از طریق ارتقای سطح زندگی روستائیان، کاهش نابرابری های اقتصادی و اجتماعی بین شهر و روستا، ایجاد ثبات جمعیتی در روستاها، افزایش حس تعلق به مکان و دسترسی عادلانه آنها به عوامل و عناصر توسعه در نواحی روستایی هدف اصلی برنامه ریزان می باشد. با این نگرش تحقیق حاضر باهدف واکاوی کیفیت محیط زندگی در روستاهای پیراشهری خانقین از دید جامعه نمونه صورت گرفته است. در جهان امروز، پیچیده تر شدن جوامع بشری و روابط حاکم بر اجتماعات از یک سو و گسترش روزافزون نیازهای بشر از نظر کمی و کیفی از سوی دیگر منجر به توسعه کیفیت زندگی شده است. بدیهی است انعکاس شاخص رضایتمندی از کیفیت زندگی در ذهن هر شهروند ناشی از مجموعه داده هایی است که از محیط اطراف می گیرد و به واقع نوعی برداشت و داوری ذهنی نسبت به شرایط محیطی و محاطی است که در آن زندگی می کند و به عبارت دیگر، به ترجیحات ذهنی و مطلوبیت های هر فرد بستگی دارد؛ اما با اتکا به نظرسنجی و تبدیل این شاخص های ذهنی به شاخص های کمی می توان به راحتی دریافت چه درصدی از شهروندان یک منطقه از زندگی در این واحد ملی رضایت دارند و چه درصدی ندارند. از سوی دیگر چه ابعاد و عواملی در کیفیت زندگی و بهبود آن اثربخش خواهد بود. بر اساس نتایج تحقیق نشان داد که وضعیت کیفیت زندگی از نظر شاخص اقتصادی و اجتماعی با توجه به t به دست آمده که برابر است با $7/220$ - در سطح پایین تری دارد و از نظر شاخص خدمات عمومی و زیرساخت ها که برابر است با $35/891$ و ویژگی واحد کالبدی که برابر است با $26/835$ - و شاخص زیست محیطی با توجه به t به دست آمده که برابر است با $18/061$ - با سطح معناداری 99% در سطح پایین تری قرار دارد. بنابراین شاخص های اجتماعی مناطق روستایی پیراشهری خانقین می تواند نقش شایانی در رضایت از کیفیت زندگی ایفا می نماید که در گویه های وجود ناامنی و درگیری های قبیله ای و مذهبی: بعد از سقوط صدام حسین و جنگ های پی در پی در عراق و ظهور داعش بر رشد نزاع و درگیری های قومی - قبیله ای در سطح منطقه افزوده است و این امر تمامی ابعاد زندگی مردم منطقه را تحت الشعاع خود قرار داده است. بالا بودن نرخ مهاجرت های روستایی - شهری: مشکلات اصلی روستائیان روستاهای پیراشهری مورد مطالعه ناشی از کمبود فرصت های شغلی و سطح پایین درآمد به دلیل خشک سالی و وجود نظام واسطه گری (سلف خری) از یک سو و جذب جمعیت جوان و تحصیل کرده در شهرهای صنعتی خارج از ناحیه و حتی استان گردیده است و این امر علاوه بر تأثیرگذاری بر ساختار سنی و جنسی جمعیت ناحیه، از توان و قابلیت های روستا برای برداشتن گام به سمت توسعه کاسته است. پایین بودن سطح مشارکت روستائیان: همچنین به دلیل عدم شکل گیری حکمروایی محلی در سطح ناحیه، روستائیان تمایل چندانی در جهت مشارکت با نهادها و ادارات دولتی دارند و این امر موجب ادامه روند سنتی حاکم بر منطقه گردیده است و تمایل چندانی به نوآوری و تغییر شرایط موجود ندارند. پایین بودن سطح آگاهی و سرمایه های اجتماعی روستائیان: به دلیل پایین بودن سطح و پایین بودن سرمایه اجتماعی، پایین بودن سطح پذیرش و مقبولیت تغییر، رواج تعصبات خشک و خرافه پرستی گردیده است. نتایج حاصل از مرور پیشینه پژوهش نیز نمایانگر آن است (عناستانی و همکاران، ۱۳۹۴، بدری و همکاران، ۱۳۹۴، شاهرخی ساردو و همکاران، ۱۳۹۴). به دلیل اثرات چشمگیری که فعالیت های اقتصادی در بهبود کیفیت زندگی دارد،

معمولاً توجه فراوانی به این زمینه از فعالیت معطوف می‌گردد. هرچند از نقطه نظر برنامه ریزان، به دست آوردن منافع اقتصادی به خودی خود نمی‌تواند منجر به رضایت گردد، بلکه باید توجه داشت توزیع مناسب درآمد، توزیع مناسب فرصت‌های شغلی، کاهش نابرابری‌ها و به‌طور کلی استفاده از فرصت‌های اقتصادی برابر برای هدایت هر چه بیشتر شهرستان خانقین به سوی تعادل و توازن و ایجاد کیفیت مناسب زندگی مؤثر است. آنچه از بررسی بعد اقتصادی کیفیت زندگی در روستاهای پیراشهری مورد مطالعه به دست آمده است، نشان می‌دهد که رضایت از کیفیت زندگی در پارامترهای شغل، درآمد، تأمین نیازها و کالاهای مصرفی، دسترسی به مراکز فروش تولیدات، سرمایه گذاری‌های دولتی و خصوصی وضعیت مناسب نداشته است، به عبارت دیگر لزوم تدوین برنامه‌های اثربخش به لحاظ اشتغال‌زایی، ایجاد ثبات و امنیت شغلی، توسعه تسهیلات اشتغال‌زایی با تأکید بر بخش کوچک و متوسط ضرورت دارد. چرا که در تکمیل نتایج به دست آمده، می‌توان بیان کرد همانطور که تحقیقات (دانایی و شریعت پناهی، ۱۳۹۷، آقایی‌هیر و همکاران، ۱۳۹۶، عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۴، علیزاده و همکاران، ۱۳۹۲) در نتایج خود دریافته‌اند رضایت از ابعاد اقتصادی، متضمن بهبود کیفیت زندگی روستاییان بوده است، همخوانی دارد. عامل دیگر عامل کالبدی، خدماتی و محیطی هست که برآیند تحقیق حاضر با عنایت به مکانیسم عملکردی و ویژگی‌های خدماتی و کالبدی مثل پراکنش راه‌های ارتباطی در سطح منطقه چندان مطلوب نیست و تنها راه غالب راه روستایی درجه ۲ با وضعیت آسفالت نامناسب می‌باشد نشان‌دهنده عدم اثربخشی آن بر عدم رضایتمندی ساکنان از کیفیت زندگی در مناطق روستایی پیراشهری است. که با تحقیقات (میرزائیان و همکاران، ۱۳۹۵، بریمانی و بلوچی، ۱۳۹۳، پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۰) مرتبط دانست که کیفیت زندگی را معطوف به برقراری شرایط بهینه در ابعاد کالبدی و خدماتی معطوف دانسته‌اند.

منابع

- آقایی‌هیر، محسن، کریم‌زاده، حسین، و خالقی، عقیل. ۱۳۹۶. تحلیل شاخص‌های ذهنی مؤثر بر سنجش کیفیت زندگی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: دهستان سینا - شهرستان ورزقان)، برنامه‌ریزی و آمایش فضا، دوره ۲۱، شماره ۴، صص ۱-۳۵.
- احمدوند، مصطفی، هدایتی‌نیا، سعید، و خسرو، عبداللهی. ۱۳۹۱. بررسی تأثیر رفاه و سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی در مناطق روستایی شهرستان بویراحمد، پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، شماره ۲، صص ۸۹-۱۱۲.
- اکبریان رونیزی، سعیدرضا، محمدپورجابری، مرتضی، سپهوند، فرخنده. ۱۳۹۲. نقش شهرهای کوچک در بهبود کیفیت زندگی روستاهای پیرامون مطالعه موردی بخش رونیز- شهرستان استهبان، مجله پژوهش‌های روستایی، دوره ۴، شماره ۳، صص ۶۱۳-۵۸۵.
- امینی، عباس، صادقیان، فرزانه، زاهدی، طیبه. ۱۳۹۶. مدل‌سازی ساختاری و تبیین علی ارزیابی جوامع روستایی از کیفیت زندگی و عوامل مؤثر بر آن، فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۸، شماره ۶۵، صص ۸۷-۱۱۲.
- بابایی، محبوب، بصیری، مرتضی، بدراق نژاد، ایوب. ۱۳۹۸. تحلیل جمعیت‌پذیری و روند تحولات اقتصادی-اجتماعی روستاهای پیراشهری در شهرستان ارومیه، مجله توسعه فضاهای پیراشهری، سال اول، شماره اول، صص ۱۳۹-۱۵۰.

- بدری، سیدعلی، رضوانی، محمدرضا، مجید، قرنچیک. ۱۳۹۲. سنجش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان جعفرابای جنوبی شهرستان ترکمن)، جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، سال ۲۴، پیاپی ۵۰، شماره ۲، صص ۵۳-۷۴.
- بریمانی، فرامرز، بلوچی، عثمان. ۱۳۹۳. ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی با استفاده از سامانه‌های هوشمند (منطق فازی) مطالعه موردی: دهستان مهبان شهرستان نیک شهر، پژوهش‌های روستایی، دوره ۴، شماره ۳، صص ۴۱-۲۳.
- بوستانی، داریوش، ابتکاری، محمدحسین، محمدپور، احمد. ۱۳۹۱. ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در نواحی روستایی کشور، فصلنامه راهبرد اجتماعی و فرهنگی، سال اول، شماره ۴، صص ۱۶۷-۱۹۵.
- پورطاهری، مهدی، رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، فتاحی، احداالله. ۱۳۹۰. ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی دهستان خاوه شمالی استان لرستان، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۶، صص ۱۳-۳۱.
- حسین‌زاده، اکبر؛ چراغی، مهدی، مرادی مفرد، سمیرا. ۱۳۹۶. تحلیل وضعیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی دهستان بوغداکندی شهرستان زنجان، فصل نامه اندیشه جغرافیایی، سال نهم، شماره ۱۶، صص ۴۳-۶۸.
- دانائی، علی، ولی شریعت پناهی، مجید، مهدوی، مسعود. ۱۳۹۶. تحلیل نقش شاخص‌های (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی) کیفیت زندگی در توسعه پایدار روستایی مطالعه موردی: دهستان بهمنی گرمسیری، شهرستان بهمنی از توابع استان کهگیلویه و بویراحمد، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال ۱۴، شماره ۵۳، صص ۹۱-۷۱.
- دانایی، علی، شریعت پناهی، مجید (۱۳۹۷). سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی (دهستان بهمنی گرمسیری جنوبی در شهرستان بهمنی از توابع استان کهگیلویه و بویراحمد)، مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۵۰، شماره ۳ صص ۷۴۷-۷۲۷.
- دهقانی، علی، بهارلو، رسول، بن‌راضی غابش، آرمیتا، فرخ آبادی، فرخ، زارعی، زهرا، مهدوی، لیلا. ۱۳۹۳. عوامل موثر بر رضایتمندی تحصیلی، دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جهرم، نشریه علمی-پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، دوره ۷، شماره ۳، صص ۱۴۷-۱۵۴.
- رحیم بخش، فاطمه، حبیب، فرح، گرکانی، سیدامیرحسین. ۱۳۹۸. بررسی کیفیت زندگی در روستاهای درب آستانه و باباپشمان استان لرستان، مسکن و محیط روستا، شماره ۱۶۵، صص: ۱۲۹-۱۴۰.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، فتاحی، احداالله، حاجی پور، مجتبی. ۱۳۹۰. ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در مناطق روستایی (مطالعه موردی بخش مرکزی شهرستان دلفان)، پژوهش‌های روستایی، دوره دوم، شماره ۲، صص ۶۹-۹۴.
- سلیمی کوچی، جمیله، ابراهیمی، پیام. ۱۳۹۶. سنجش و ارزیابی مؤلفه‌های کیفیت زندگی در مناطق روستایی مطالعه موردی بخش کربال شهرستان شیراز، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۲۰، شماره ۳، صص ۱۷-۴۱.
- سند تحول بنیادین. ۱۳۹۸. وزارت آموزش و پرورش، بخش آموزشی.
- شاهرخی ساردو، صالح، نوری پور، مهدی، پیمان پدram، پیمان. ۱۳۹۴. ارزیابی کیفیت زندگی مناطق روستایی با استفاده از تاکسونومی عددی (مورد مطالعه: دهستان اسفندقه، شهرستان جیرفت)، نشریه علمی علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، دوره ۱۱، شماره ۲، صص ۴۷-۳۱.

- عبدالله حسون، محمد. ۲۰۰۹. *الأبعاد التاريخية للموقع الجغرافي للعراق*، مجلة كلية التربية، جامعة ديالى، العدد (۳۳)، ص ۲۱۲.
- عزمی، آئیژ، نوری، مجتبی. ۱۳۹۸. بررسی نقش فاصله روستا از شهر در کیفیت زندگی روستاییان (نیمه)، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه توسعه اجتماعی، سال یازدهم، شماره ۴۱ صص ۲۹۴-۲۵۳.
- علی‌زاده، جابر، برقی، حمید، رحیمی، حمزه، افشاری‌پور، علی. ۱۳۹۲. سنجش و ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی با استفاده از تکنیک روش تشابه به گزینه ایده‌آل فازی مطالعه موردی: دهستان میانه استان فارس، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، دوره ۴، شماره ۳، صص ۶۱۵-۶۴۰.
- عنابستانی، علی اکبر، محمودی، حمیده، سربرقی طریقه، تکت. ۱۳۹۴. بررسی تأثیر کیفیت زندگی روستاییان بر ارتقای کیفیت مسکن روستایی (مطالعه ی موردی: بخش شان‌دیز، شهرستان بینالود)، فصلنامه علمی- پژوهشی برنامه ریزی فضایی (جغرافیا)، سال ششم، شماره ۱، پیاپی ۲۰، صص ۱-۲۰.
- فضل‌نیا، غریب. ۱۳۹۳. سنجش و مقایسه تطبیقی شاخص‌های کیفیت زندگی در خانواده‌های گسترده و هسته‌ای مطالعه موردی: مناطق روستایی بخش پشت آب زابل. پژوهش‌های روستایی، دوره ۵، شماره ۴، صص ۸۴۹-۸۷۴.
- قادرم‌ری، حامد؛ جمینی، داود، جمشیدی، علیرضا. ۱۳۹۵. توزیع فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان روانسر. فصلنامه مسکن و محیط روستا، شماره ۱۵۵، صص ۹۲-۱۰۸.
- میرزائیان، بتول، رحمانی، بیژن، رضویان، محمدتقی، فرجی راد، عبدالرضا. ۱۳۹۵. سنجش کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی (مورد: بخش مرکزی شهرستان اسلام‌آبادغرب)، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، دوره ۱۳، شماره ۴۹، صص ۱۲-۱.
- Calvin Duggan, Esther Peeren. 2020. **Making up the British countryside: A post human critique of Country Life's narratives of rural resilience and conservation**, Journal of Rural Studies, 8, Pp350-35.
- Fetsch, Robert J., Jackman, Danielle M., & Collins Christina L. 2018. Assessing Changes in Quality of Life and Independent Living and Working Levels among Agrability Farmers and Ranchers with Disabilities, **Disabil Health Journal**, 11(2), PP. 230-236.
- Levent, T.B., & Nijkamp, P. 2006. Quality of Urban Life: A Taxonomic Perspective. **Journal of Studies in Regional Science**, 36(2), pp. 269-281.
- Liu, W., He, X., Song, L., & Liu, Sh. 2018. Urban-Rural Differences in Subjective Quality of Life in Dehui, **Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development**, 40(4), pp. 563-576.
- Nguyen. T.M.L, Ngo. T.H, Nguyen. T.H.M. 2020. Quality of farmer's life in rural areas in Vietnam, **E3S Web of Conferences** 175, p.p 1-10.
- Pal, A.K. and Kumar, U.C. 2005. **Quality of Life Concept for the Evaluation of Societal Development of Rural Community in West Bangal, India**, Rural Development, Vol. xv, No.